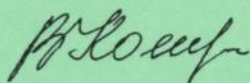

ЛЬВІВСЬКА ДЕРЖАВНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
ІМ. М. В. ЛИСЕНКА

Конончук Володимир Остапович

УДК 78.27
К64

**ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ
АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО
В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ
РОЗВАЖАЛЬНОЇ МУЗИКИ ГАЛИЧИНИ**

Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства.

Ш 313 (Муз) 7 - 8 Кос - Амадо
48

00762065 (Q)

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано на кафедрі
Львівської державної музичної
академії імені М. В. Лисенка
Міністерства культури і туризму України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
Козаренко Олександр Володимирович,
завідувач кафедри теорії музики
Львівської державної музичної академії
імені М. В. Лисенка (м. Львів)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор,
провідний науковий співробітник
Терещенко Ала Костянтинівна,
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України,
відділ музикознавства (м. Київ)
кандидат мистецтвознавства, доцент
Романко Володимир Іванович,
доцент кафедри теорії музики
Національної музичної академії
імені П. І. Чайковського (м. Київ)

Провідна установа: Одеська державна музична академія
імені А. В. Нежданової, кафедра сучасної
музики та музичної культурології
Міністерства культури і туризму України.

Захист відбудеться 26 „січня” 2007 р. о 13.00 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.569.01 по захисту дисертації
на здобуття наукового ступеню кандидата наук у Львівській державній
музичній академії імені М. В. Лисенка, вул. Н. Нижанківського 5,
м Львів, 79005.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Львівської державної
музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. Н. Нижанківсько-
го 5, м. Львів, 79005.

Автореферат розіслано „22” „лютого” 2006 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства, доцент

О. Т. Катрич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Розважальна музика як специфічний історико-культурний феномен ХХ століття виникла в результаті поєднання численних національних, стильових, жанрових компонент, що надало їй особливої вагомості в бутті соціуму. По-суті, вона зайняла місце фольклору, і значущість цієї функції розважальної музики тільки зростає. З огляду на це видається вкрай важливим її дослідження не тільки як цілісного явища у глобальному вимірі, але й його національного (регіонального) різновидів. Яскравим прикладом цього є розважальна музика Галичини, що поставала у взаємодії пісенних культур різних народів, а саме: українського, австрійського, польського, німецького, російського, єврейського, вірменського тощо.

Попри свою унікальність, галицька розважальна музика впродовж тривалого часу не була в полі зору дослідників. Тільки в 20–30 роках минулого століття розважальна музика стає об'єктом уваги галицьких музикознавців. На сторінках періодичних видань принагідно з'являлися матеріали, присвячені проблемам розвитку жанру, втім, ці публікації були швидше публіцистичними, ніж науковими. Польська ідеологічна цензура, як і німецька окупаційна влада та радянський "офіціоз", не приділяли достатньої уваги розважальній музиці. "Андеграудне" положення музичної естради тих часів (особливо це стосується перших десятиліть після Другої світової війни) також не сприяло науковому осмисленню жанру. Тому цілий пласт української міської музичної культури залишився ніби непоміченим, і (відповідно) недостатньо вивченим музикознавцями. А це – численні композиторські, виконавські постаті, які свого часу були активними співтворцями музичного життя Галичини.

Відповідно, **актуальність теми** дисертації зумовлена:

- місцем розважального жанру як одного з чинників процесу творення так званої "повної" (І. Лисяк-Рудницький) музичної культури народу;
- потребою комплексного дослідження виникнення, основних етапів становлення та розвитку розважальної музики у Львові;
- відсутністю цілісного аналізу розважальної творчості галицьких композиторів (зокрема Богдана Весоловського, Степана Гумініловича, Генрика Варса, Володимира Стоне-Балтаровича);
- необхідністю визначення специфіки естрадної музики А. Кос-Анатольського та значення цієї сфери його творчості як одного з вершинних явищ української розважальної музики.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрах музичної україністики та теорії музики Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Тема роботи

пов'язана з планами наукової роботи даного навчального закладу: тема № 3 "Українська музика в контексті світової музичної культури".

Тема роботи затверджена на засіданні Вченої ради ЛДМА імені М. В. Лисенка (протокол № 2 від 6 жовтня 2002 р.).

Проблематика дисертації суголосна широкому культурологічному підходу до явищ національної музичної культури, котрий був започаткований у працях І. Ляшенка та розвинений цілим рядом українських музикознавців: Л. Черкашиною, С. Грицою, Л. Кияновською, О. Козаренком, А. Калениченком. Робота безпосередньо пов'язана з дослідженнями українських музикознавців, які вивчали та вивчають проблематику естрадної та джазової музики, зокрема з працями В. Романка, В. Симоненка, О. Зелінського.

Об'єктом дослідження є розважальна музика Галичини в історико-соціальному та загальнокультурному аспектах її побутування.

Предметом дослідження є пісенна творчість А. Кос-Анатольського, Б. Весоловського, С. Гумініловича, Г. Варса, а також їх вплив на розвиток жанру.

Матеріалом дослідження є:

- історичні джерела (мистецька преса ХІХ–ХХ століття), архівні матеріали, спогади творців розважального жанру тощо;
- пісенна творчість згаданих композиторів, а також окремі номери театральної музики А. Кос-Анатольського, що написані в танцювальних моделях.

Мета роботи полягає у створенні стильової типології жанру, що досліджується; соціокультурному розгляді подій та явищ історії розважальної музики в Галичині, розкритті характерних особливостей естрадного напрямку у творчому спадку А. Кос-Анатольського, місця та рівня інтеграції його до загальноукраїнської розважальної музики, а також впливу на творчість композиторів-естрадників наступних поколінь.

Серед конкретних завдань головними є:

- визначення часових рамок, етносоціальних, стильових та інших особливостей зародження, становлення та еволюції розважального жанру в Галичині, а також розкриття ролі найвідоміших його діячів;
- відстеження шляхів адаптації елементів західної естради на галицький музичний ґрунт;
- музикознавчий аналіз естрадних вокальних та інструментальних творів А. Кос-Анатольського та інших композиторів, які працювали в розважальному жанрі (Б. Весоловського, С. Гумініловича та Г. Варса).

Теоретико-методологічну базу дисертації склали фундаментальні праці з теоретичного осмислення проблематики розважальної музики В. Конен, А. Сохора, М. Друскіна, М. Загайкевич, А. Баташова, П. Пічугіна, У. Сарджента та ін. Соціокультурний аспект побутування жанру найповніше розкривається в монографіях Ю. Малишева, Е. Дрейдена, А. Чернова, М. Бяліка, Л. Черкашиної. Музично-історичні чинники цієї сфери музичної культури стали предметом розгляду музикознавців Л. Мархасьова, Ю. Дмитрієва, О. Сапожнік, Д.Кайзера та композиторів І. Дунаєвського, Л. Утьосова, Р. Паулса тощо. Розважальній музиці Галичини присвячені окремі розділи праць О. Зелінського, О. Паламарчук, О. Козаренка, Л. Кияновської. Окремо слід вказати на монографії А. Терещенко і Й. Волинського, присвячені А. Кос-Анатольському, а також дослідження О. Гнатишин та Й. Єрміна, де розглядаються окремі явища творчості композитора.

Виявлення стабільних та мобільних ознак жанру в процесі музично-історичного розвитку зумовили застосування **історико-генетичного методу** дослідження, а розгляд окремих зразків жанру – **аналітичного та компаративного методів**. Крім того, застосовувався **метод опитування респондентів**.

Наукова новизна роботи обумовлена такими факторами:

- введенням до наукового обігу значної кількості нового музичного та історичного матеріалу, що стосується предмету дослідження;
- музикознавчим аналізом понад 50-и маловідомих музичних творів та номерів з театральної музики А. Кос-Анатольського;
- широким культурологічним підходом до розгляду явищ галицької розважальної музики в єдності соціокультурних та суто музичних чинників.

Особистий внесок дослідника полягає в тому, що:

- відтворено генезу та прослідковано тенденції становлення розважального жанру в Галичині: від вуличної та побутової пісні – до концертних солоспівів, зразків жанру в операх, балеті, та музиці А. Кос-Анатольського до драматичних вистав;
- вперше введено в науковий обіг та здійснено аналіз зразків розважальної музики маловідомих або забутих сьогодні композиторів Галичини: С. Гумніловича, Г. Варса та (частково) Б. Весоловського;
- віднайдено та проаналізовано невідомі твори А. Кос-Анатольського в таких жанрах розважальної музики: танго, вальс, фокстрот, румба, чарльстон, твіст, рок-н-рол, а також фокс-полька та фокс-марш;
- вперше проаналізовано музично-театральну творчість А. Кос-Анатольського.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів при вивченні курсу історії української музики, а також при підготовці окремих лекцій з історії естрадного мистецтва для студентів вищих навчальних закладів. Розважальні твори, що аналізуються в дисертації, можуть значно розширити концертний репертуар сучасних виконавців та слугувати методичним матеріалом для студентів, які вивчають естрадний спів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути підґрунтям для подальших студій розважального жанру.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дослідження були висвітлені у доповідях на таких наукових конференціях: “Дванадцята наукова сесія Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка (музикознавча комісія)” (Львів, 2001), “Мистецтво молодих – 2001” (Львів, 2001), “Наукова конференція, присвячена 150-річчю Львівської державної музичної академії ім. М.В. Лисенка” (Львів, 2002), “Мистецтво молодих – 2003” (Львів, 2003), “Музична культура України 20–30-х років ХХ століття: тенденції і напрямки” (Київ, 2006).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлені в п’яти публікаціях у наукових фахових (затверджених ВАК України) виданнях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (200 найменувань) та додатків. Обсяг основного тексту – 169 сторінок; загальний обсяг дисертації – 198 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано доцільність і актуальність теми дослідження; прослідковано зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено об’єкт, предмет, матеріал, мету, завдання, метод та теоретико-методологічну базу дослідження, його наукову новизну та практичне значення, окреслено джерельну базу, а також подано інформацію про особистий внесок дослідника, апробацію результатів дисертації та публікації автора.

Розділ 1. Становлення розважальної музики в Галичині. В ньому оглянуто музикознавчу літературу з проблем розважальної музики, подано історичну генезу жанру в Галичині, проаналізовано твори чільних його представників.

1.1. Розважальна музика як предмет музикознавчих досліджень – проаналізовано історіографію за темою дисертації: матеріали у формі монографій, дисертаційних досліджень, наукових статей, розвідок, гасел (в енциклопедичних довідниках), публікацій в часописах та періодичних виданнях.

В результаті цього можна констатувати, що:

- існує обмежена кількість фундаментальних досліджень зарубіжних та вітчизняних музикознавців, присвячених проблемам розважального жанру;
- в музикознавчих працях та публіцистичних матеріалах більшості радянських дослідників проблеми легкої музики розглядаються переважно в ідеологічному аспекті;
- вкрай необхідним є повернення імен та творчого спадку несправедливо забутих композиторів та виконавців розважального жанру Галичини.

1.2. Становлення галицької розважальної музики в персоналіях – прив'язаний історії виникнення та побутування розважального жанру в Галичині, а також розгляду творчих постатей композиторів, які успішно працювали в цій галузі музики: Б. Весоловського, С. Гумніловича та Г. Варса.

Історія зародження “легкого жанру” у Львові починається приблизно з другої половини XIX століття – часу, коли почався швидкий економічний розвиток міста, з’явився соціальний пласт різночинців та пролетаріату. Одним з найпотужніших явищ міської субкультури, котрі в процесі свого розвитку стали підґрунтям для кристалізації естради як самостійного напрямку музики, були львівські вуличні (або як їх ще називали – батярські) пісеньки.

Час побутування львівської вуличної пісні умовно можна поділити на два періоди: до I Світової війни та міжвоєнні (20–30-ті) роки. В часи першого періоду виникли так звані “пісеньки львівського передмістя”, котрі постали результатом взаємодії кількох соціокультурних процесів: проникнення та асиміляції польських, російських, австрійських та угорських народних пісень на галицький фольклорно-музичний ґрунт, виконання в розважальних закладах спрощених варіантів опереткової музики, та (як наслідок) взаємовпливу міського фольклору та професійних розважальних жанрів. Другий період характерний тим, що в процесі професіоналізації та комерціалізації естради львівська вулична пісня поступово переноситься на естрадну сцену та перестає бути власне вуличною, а зі зміною геополітичних реалій 1939-го року вона як соціокультурне явище припиняє своє активне існування. Проте львівська вулична пісня виконала свою історичну місію – вона не тільки стала потужним чинником, що сприяв зародженню та розвитку у Львові поширеного в Європі соціально-музичного явища під назвою “третій пласт”, але й явила світу характерну та знамениту львівську говірку та вуличну пісню під назвою “батярувка”.

Важливим історичним чинником зародження та розвитку легкого жанру стали ярмаркові комедії, *commedia del’arte*, естрадні вистави XVII століття,

театральні п'єси сатиричного напрямку, а також (пізніше) театри мініатюр та ревію-оперетки. Львів не залишався осторонь цих загальноєвропейських музично-театральних процесів, і одним із перших їх втілень став студентський театр малих форм “Золотий усміх” під керівництвом А. Кос-Анатольського. Отже, в 30-і роки поряд з польськомовною естрадою зароджувався український розважальний жанр, найяскравішими представниками якого були А. Кос-Анатольський, В. Стоне-Балтарович, Б. Весоловський та ін.

Прихід радянської влади в Галичину мав неоднозначні наслідки для розважальної музики краю. З одного боку, ослабло засилля польськомовного репертуару та (відповідно) почав “пробиватися” український легкий жанр, а з іншого – ідеологічний тиск, що його чинила на мистецтво тоталітарна держава, у певній мірі стримував та обмежував розвиток розважальної музичної культури. Ситуація дещо змінилась в роки німецької окупації, – вона характеризується ослабленням цензурного тиску, і (як наслідок) певним прогресом у розважальному жанрі, головним осередком якого був Театр малих форм “Веселий Львів”. В повоєнний час, коли радянським ідеологічним “офіціозом” велась боротьба з так званою буржуазною музикою, Західна Україна та Львів зокрема (поряд з республіками Радянської Прибалтики) були певною “естрадною оазою” в країні. У шістдесяті роки, позначені певним послабленнями ідеологічної цензури, активно починає працювати нове покоління львівських композиторів розважального жанру, а саме: Мирослав Скорик, Богдан-Юрій Янівський, Ігор Іванов, а пізніше – “символ” західноукраїнської естради 70-х років Володимир Івасюк. Їхні кращі твори стали новим етапом розвитку української естрадної пісні.

1.2.1. Богдан Весоловський – подано життєвий та творчий шлях композитора, окреслено родинно-побутове та соціо-культурне середовище діяльності митця, який створив окремий цінний пласт саме української розважальної музики (власне у цьому вбачається значення композитора в становленні та розвитку естрадної пісні як важливого чинника національної культури), а також проаналізовано його кращі твори (це – пісні “Тихо без слів” на слова І. Патолі, “І ти прийшла” на слова В. Сосюри, “Ніччю” на слова Я. Климовича та ін.).

1.2.2. Степан Гумінілович – присвячений розгляду життя та творчості композитора-емігранта, який в своїх розважальних піснях (серед них – “Останнє танго” на слова Леоніда Яблонського, “Пливи, моя туга” на слова Юрія Форися, “Будь зі мною” на слова Марії Тарнавської та ін.) не тільки дорозвивав певні пісенні стандарти, але й, використовуючи лексеми фольклорного музичного словника, протистояв тенденції “космополітизації” жанру. Він також прислужився до творення питомо національної

версії жанру міської пісні, чим розширив горизонти духовного існування, спричинився до творення “повної культури” в умовах бездержавності, воєнного лихоліття та еміграції.

1.2.3. Генрик Варс – розглядається життєвий та творчий шлях композитора та диригента, проаналізовано його знакові твори, а також визначено його місце в розвитку розважального жанру Галичини як першого, хто прищепив нові, в тому числі і джазові композиційні та виразові засоби на львівський “естрадний ґрунт”. Композитор Генрик Варс, який був організатором та диригентом естрадного оркестру “Теа-джаз” Львівської філармонії, – не тільки вивів галицьку традицію розважальної музики на якісно вищий рівень, він активно пропагував нові для радянської естради (а саме європейські) композиційні прийоми з арсеналу виразових засобів жанру. Генрик Варс (а також Едді Рознер) привнесли в традиційно пісенний “радянський” джаз прогресивне інструментальне начало. Композитор створив пісню, відому зараз під назвою “Тільки у Львові” (слова Еміля Шлехтера), що на довгі роки стала “музичною візитівкою” Львова, і це одне виділило його серед композиторів розважального жанру.

Розглянувши питання становлення та історії галицької розважальної музики, необхідно зазначити, що це було потужне явище міської культури. Початкові етапи розвитку цього жанру не тільки стали підґрунтям для появи яскравих композиторів-естрадників, – вони показали, що Галичина вже на початку ХХ століття була активним учасником європейського процесу розвитку важливого соціокультурного феномену, названого з часом “третій пласт”. Разом з тим відбувся певний зворотній процес. Галицькі композитори Б. Весоловський, С. Гумінілович, Г. Варс своїми розважальними творами не тільки збагатили жанр, додавши йому суто регіональних музичних елементів, вони активно пропагували галицьку естраду як на теренах колишнього Радянського Союзу, так і за кордоном.

Розділ 2. Жанри розважальної музики в пісенній творчості А. Кос-Анатольського присвячений аналізу творів композитора, що написані в моделях розважальної музики.

Автор створив чимало пісень-солоспівів (визначення автора) в ритмах танго, вальсу, фокстроту, фокс-маршу, румби, чарльстона, твіста, де досягнув найбільших успіхів як творець національної версії розважальної музики.

2.1. Жанрові версії танго: аргентинське танго, танго-шлягер – проаналізовано вокальні твори композитора, що були написані в ритмах танго (“Аргентиночка” на слова автора, “Білі троянди” на слова Ростислава Братуня, “Вернися знов до мене” на слова Івана Музики та ін.). Визначено його внесок в адаптацію танцю в галицьку розважальну музику.

2.2. Варіантність втілення вальсової моделі: швидкий (повільний) вальс, джаз-вальс, вальс-бостон – проаналізовано твори, що написані А. Кос-Анатольським у вищезазначених жанрових моделях (це – “Закохана скрипка” на слова А. Кос-Анатольського, „Стрийський вальс” на слова Володимира Романюка, “Київські каштани” на слова Платона Воронька та ін.). Показано засоби, за допомогою яких композитор створив український еквівалент цього популярного танцю і виконав “вимоги” високопрофесійної розважальної музики – симбіозу композиторської майстерності та зовнішньої простоти.

2.3. Фокстрот, румба, чарльстон, твіст та синтезовані танцювальні жанри – проаналізовано твори композитора, що написані в ритмах цих танців (“Садок вишневий” на слова Тараса Шевченка, „Ох, серце!” на слова Володимира Софроніва-Левицького, “Besdomny pies”, “Так або ні” на слова А. Кос-Анатольського та ін.). В ньому прослідковано шлях адаптації цих танців на український музичний ґрунт, а також міксування засобів розважальної та ”поважної” музики.

А. Кос-Анатольський показав себе справжнім майстром вокальної танцювальної музики. Його солоспіви в ритмах танго, вальсу, фокстроту, твісту та інших естрадних танців засвідчують, що композитор зумів в рамках “легкого” жанру створити високохудожні, професійного рівня твори. Ці твори, не втративши зовнішніх жанрових атрибутів, увібрали в себе найкращі фольклорні елементи галицької музичної культури. Завдяки професійній композиторській майстерності А. Кос-Анатольського, вони стали зразками високоякісної розважальної музики.

Розділ 3. Жанри розважальної музики в театральній музичній творчості А. Кос-Анатольського присвячений аналізу окремих номерів театральної музики композитора, що написані з використанням моделей розважального жанру.

А. Кос-Анатольський успішно поєднував творчу діяльність в галузі як “серйозної”, так і “легкої” музики. Але поряд з цим існує не менш цінний та привабливий пласт творів композитора, в яких він поєднує вищезазначені жанри – це театральна музика. До них, зокрема, належать балети “Орися” та “Сойчине крило” (лібрето до обох опусів написав Олександр Геринович), опера “Заграва” (лібрето Р. Братуня), в музичному матеріалі яких використані жанрові моделі танго, вальсу, румби, фокстроту і (навіть) канкану, оперета “Весняні грози” (автори текстів – А. Кос-Анатольський та Євген Кравченко) з ритмами, зокрема, рок-енд-ролу, а також музика до вистав Львівського драматичного театру ім. М. Заньковецької з широким спектром використаних жанрів розважальної музики.

3.1. Танцювальні номери з балетів: “Орися”, “Сойчине крило” та опери “Заграва” – розглядаються приклади використання ритмів розважальної музики в оперно-балетній творчості композитора, прослідковуються особливості використання розважальних жанрів як засобів характеристики дійових осіб та методи мікстування “високих” і “низьких” мовно-стильових кодів в межах одного твору.

3.2. Оперета “Весняні грози” – присвячений аналізу чисельних музичних вокальних та інструментальних номерів твору, що написані в танцювальних ритмах. А. Кос-Анатольський не тільки відновив традиції мистецтва оперети в Західній Україні, він уміло привніс засоби виразовості західно-європейської та американської розважальної музики в українську оперету, чим підняв її на новий якісний рівень.

3.3. Музика до спектаклів “На сьомім небі” та “Човен хитається” – проаналізовано жанрову приналежність, зміст та характер номерів, що написані в ритмах квік-степу, слоу-фокусу, англійського вальсу, танго, румби, а також розкрито їх вплив на загальний образ спектаклів.

Таким чином, визначено напрямки творчих пошуків та внесок композитора в розвиток української театральної музики. Використання А. Кос-Анатольським елементів розважального жанру в оперній та балетній творчості є не тільки кроком вперед для української театральної музики. Це – опосередковане свідчення європейського вектору творчих пошуків композитора. А. Кос-Анатольського можна сміливо назвати не тільки фундатором нових тенденцій в сфері театральної музики Галичини, але й співтворцем нового жанру в українській музиці – оперети.

У Висновках подано основні етапи становлення та розвитку розважального жанру в Галичині, теоретично узагальнено місце окремих композиторів в еволюції жанру, окреслено внесок А. Кос-Анатольського до формування національної версії естрадного мистецтва.

1. Розважальна музика Галичини під дією цілого комплексу чинників стала по-своєму унікальним феноменом в українській музиці. Виникнувши з багатой пісенної культури ”львівської вулиці“, у співдії з музикою віденської оперети, французьких кафе-шантанів, європейського та американського передвоєнного кінематографу, під впливом потужної фольклорної традиції, вона стала підставою оригінальної авторської творчості низки композиторів, що призвело до виразної професіоналізації та остаточної стабілізації жанру. Серед чільних композиторських імен слід згадати Богдана Весоловського, Степана Гумініловича, Генрика Варса, Володимира Стоне-Балтаровича, Віктора Яблонського та ін. Все це дозволяє окреслити динаміку становлення жанру за такими етапами:

I етап (середина XIX – початок XX ст.) – зародження жанру ”вуличної“ пісні як важливого елементу міської музичної субкультури;

II етап (перша третина XX ст.) – часи професіоналізації жанру, поява авторської розважальної музики;

III етап (1939–1944 рр.) – певна стабілізація форм побутування жанру у вигляді музичних ревій, театрів малих форм, естрадних оркестрів тощо;

IV етап (50-ті роки XX ст.) – етап поступового переходу розважальної музики до “андеграудного” стану під впливом ідеологічних чинників;

V етап (60–70-ті роки XX ст.) – період відродження розважального жанру як своєрідний прояв ”шестидесятництва“ в українській культурі.

2. Поновне відкриття творчості маловідомих або забутих композиторів, імена яких зазначені вище, дозволяє зробити висновок про формування в 30-х роках XX ст. в Галичині ”повної“ міської музичної культури (на противагу рудиментам історіософських теорій про “селянський” характер української культури тощо). Створений цими композиторами потужний пласт саме міської культури був одним із шляхів привнесення в національну музичну свідомість явищ популярної музики Заходу, чим значно розширив традиційне коло засобів музичного вислову, оновив та збагатив українську пісенну традицію. Оригінальність їх композиторського внеску до загальноукраїнського контексту стала особливо відчутною після приєднання у 1939-ому році західноукраїнських земель до складу Радянського Союзу. Зокрема, композитор Г. Варс як організатор та перший керівник львівського “Тea-джазу” спричинився до популяризації галицької розважальної музики на теренах Радянського Союзу. Згодом композитори Б. Весоловський, С. Гумінілович, В. Стоне-Балтарович, працюючи за кордоном, продовжили розвиток жанру в українській діаспорі, чим забезпечили безперервність традиції, що відновилася знову в 60-х роках.

3. Композитори Б. Весоловський, Г. Варс та С. Гумінілович створили цінний пласт української музики, що став явищем не тільки в Україні, але й на еміграції. Знайомство з творчою спадщиною композиторів та аналіз їхніх пісень засвідчує, що це були висококваліфіковані майстри легкого жанру. Підставою для цих висновків була постійна еволюція техніки письма композиторів, також їхнє протистояння через використання елементів фольклорного музичного словника тенденції “космополітизації” жанру та (відповідно) приналежність до творення питомо національної “повної культури” в умовах бездержавності та воєнного лихоліття.

4. Безпосередньою ланкою, що поєднала розважальну культуру передвоєнного Львова з ”золотою добою“ української пісні 60–70-х років (представленою композиторами Мирославом Скориком, Володимиром Івасюком,

Ганною Гаврилець та ін.) є творчість Анатолія Кос-Анатольського. Тут поєдналися не тільки конститутивні ознаки жанрів європейського походження з характерною національною “підсвіткою” (привнесеною з фольклорної стихії, напівавторської творчості галицького бідермайєру) – ця творчість стала вищим етапом розвитку жанру через активну професіоналізацію всіх його складових. В своїй розважальній творчості композитор опирається на різноманітні чинники, що сформували оригінальні композиційні прийоми, специфіку ритмо-мелодики та ладо-гармонічного мислення композитора. Найважливішими з них є регіональні фольклорні мовно-музичні стереотипи, а також жанр “літературного” походження – старогалицька елегія. Поряд з цим пісенна творчість А. Кос-Анатольського (у порівнянні з його концертними солоспівами) особливо тісно пов’язана з розважальною культурою Галичини першої третини ХХ ст. Вона не просто увібрала в себе згаданий вище комплекс новітніх жанрів, форм, способів музичного вислову – вона стала вищим етапом розвитку жанру в повоєнних умовах. Більше того, саме ці твори композитора були одним з небагатьох способів збереження традиції галицької розважальної музики. Перейняті мовно-стильові елементи розважальної музики Заходу зазнали у творчості А. Кос-Анатольського оригінальної етнокультурної адаптації, коли популярні жанри (танго, вальс, фокстрот, твіст, рок-енд-рол, румба) отримали свій український еквівалент не тільки на рівні україномовного поетичного тексту (хоча це важливо само по собі), скільки на рівні музичної адаптації, коли (приміром) етно-характерні інтонаційні звороти діставали оригінальне забарвлення в незвичних блюзових гармонізаціях, пружних латиноамериканських ритмах тощо.

5. Одним із засобів професіоналізації жанру стало звертання А. Кос-Анатольського до творчості професійних поетів-піснярів: Ростислава Братуня, Йосипа Струцюка, Галини Протас, Івана Музики та ін. Особливої автентичності музичного вислову композитор досягав при “озвученні” власних поетичних текстів, в написанні яких виявив непересічний літературний дар.

6. Для розважальної творчості А. Кос-Анатольського характерною є прикладна функція його пісень, адже більшість цих творів композитора була використана в театральних жанрах (ревії, вистави Театру малих форм “Веселий Львів”, спектаклі Львівського музично-драматичного театру ім. М. Заньковецької, оперета “Весняні грози”). Поряд з цим велика кількість його пісень, що вимагали високої вокальної майстерності, передбачала виконання з концертної естради. Така “біфункційність” у побутуванні пісень композитора є свідченням його устремління не тільки до “ушляхетнення”

музичного побуту, вона також ілюструє пошуки шляхів контамінації елементів розважальної музики з так званими "високими" жанрами (зокрема використання в опері "Заграва", балетах "Орися" та "Сойчине крило" жанрових моделей танго, вальсу, румби, фокстроту, канкану). Відсутність герметизму між "високими" та "низькими" жанрами, що була намічена у творчості композитора, стала характерною ознакою української музики 60-их років ХХ ст. у творчості М. Скорика, В. Сільвестрова, Г. Гаврилець як прояв нової естетики постмодернізму.

7. Вершиною розважальної творчості А. Кос-Анатольського є оперета "Весняні грози". В ній автор заклав традиції галицького варіанту жанру, що згодом були продовжені іншими композиторами, зокрема Мирославом Скориком (оперета "Нуль-нуль на нашу користь"). Головною рисою цих традицій стало використання ритмів модерних естрадних танців, а також органічне поєднання шлягерної мелодико-ритмічної та гармонічної простоти, ліризму української пісні з характерними для "поважної" музики принципами розвитку музичного матеріалу. В великій мірі ці принципи були використані А. Кос-Анатольським в музиці до спектаклів Львівського театру ім. М. Заньковецької, де він спирався на власний досвід написання музики до напіваматорських вистав передвоєнних часів, Театру малих форм "Веселий Львів" а також театрів мініатюр та естради 50-х років. Він з успіхом наситив театральне дійство численними інструментальними та вокальними мелодіями, несподіваними музичними пародіями на відомі класичні твори та народні пісні, а також вдалою стилізацією музики народів інших континентів. Показовим є своєрідне переплетення театального та концертного життя окремих вокальних творів автора (прикладом є "Карпатське танго").

8. Непересічні естетичні якості європейського гатунку, що відкрилися в результаті дослідження розважальної музики композиторів Б. Весоловського, С. Гумініловича, Г. Варса, А. Кос-Анатольського, свідчать про оригінальність галицької компоненти загальноукраїнської музичної культури, її здатність до поновної актуалізації (що вже сталося в 60–70-их роках ХХ ст.) що, відповідно, вимагає подальшого вивчення цієї маловідомої сторінки національної музичної культури та повернення її до сучасного концертного репертуару.

У додатках подано окремі невідомі твори композиторів А. Кос-Анатольського, Б. Весоловського, С. Гумініловича, та Г. Варса.

**Основні положення дисертації
відображено в таких публікаціях:**

1. Танго-солоспіви в творчості Анатолія Кос-Анатольського // *Musika Galiciana / Наукові збірки. ЛДМА ім. М. Лисенка.* – Львів, 2001. – Вип. 5. – Т. VI. – С. 227–232.
2. Танцювальні жанри в творчості А. Кос-Анатольського (фокстрот, румба, твіст, чарльстон) // *Молоде музикознавство / Наукові збірки. ЛДМА ім. М. Лисенка.* – Львів, 2002. – Вип. 7. – С. 52–56.
3. Композитор Степан Гумінілович // *Musica Humana. Наукові збірки. ЛДМА ім. М. Лисенка.* – Львів, 2003. – Вип. 8. – Чис. 1. – С. 263–268.
4. Богдан Весоловський та його світ танкової музики // *Музикознавчі студії / Наукові збірки. ЛДМА ім. М. Лисенка.* – Львів, 2004. – Вип. 9. – С. 20–30.
5. Невідомий А. Кос-Анатольський: забуті сторінки розважальної музики композитора // *Мистецькі обрії – 2003: Альманах: Науково-теоретичні праці та публіцистика / Академія мистецтв України.* – К: КВНМІП "СИМВОЛ-Т" 2004. – С. 114–125.

Конончук В. О. Пісенна творчість А. Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03. – Музичне мистецтво. – Львівська державна музична академія імені М.В. Лисенка, Міністерство культури та туризму України, Львів, 2006.

Дисертація є комплексним дослідженням основних характеристик розважальної творчості композитора А. Кос-Анатольського, його організаційної діяльності в контексті становлення та розвитку жанру, а також особистого внеску композитора в професіоналізацію розважальної музики. Окреслено унікальне місце композитора в напрямку мікстування жанрів розважальної та "поважної" музики (зокрема театральної).

Здійснено систематизацію етапів розвитку розважального жанру в Галичині, визначено його вплив на формування музичної культури".

В роботі розглянуто також творчі постаті Б. Весоловського, С. Гумініловича, Г. Варса – композиторів, які своїми творами не тільки долучилися до процесу становлення розважальної музики Галичини, але й активно пропагували її за межами України.

Ключові слова: розважальний жанр, естрада, пісня-шлягер, адаптація, мікстування, професіоналізація.

Кониончук В. О. Песенное творчество А. Кос-Анатольского в контексте становления развлекательной музыки Галичины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03. – Музыкальное искусство. – Львовская государственная музыкальная академия имени Н. В. Лисенко, Министерство культуры и туризма Украины, Львов, 2006.

Работа представляет собой комплексное исследование основных характеристик эстрадного творчества композитора А. Кос-Анатольского, его музыкально-общественной деятельности в контексте становления и развития жанра в Галичине, а также личного вклада композитора в профессионализацию развлекательной музыки. Очерчено уникальное место композитора в направлении микстирования жанров развлекательной и академической музыки (в частности театральной), а также роль А. Кос-Анатольского в формировании национальной версии эстрадного искусства.

Обоснована целесообразность и актуальность темы исследования, отслежена связь работы с научными программами, планами, темами, определены объект, предмет, материал, цель, задания, методы исследования, очерчены источники работы. Также дана информация о факторах, обуславливающих научную новизну диссертации, личном вкладе исследователя, практическом значении, апробации результатов исследования и публикациях автора.

Проанализирована теоретико-методологическая база по теме диссертации (диссертационные исследования, монографии, научные статьи, архивные материалы, воспоминания респондентов, публикации в периодической печати и т. д.). Дана история возникновения и бытования развлекательного жанра в Галичине, определены основные этапы его развития и влияние жанра на формирование "полной" культуры, а также рассмотрены творческие портреты забытых композиторов, которые успешно работали в этой области музыки: Богдана Весоловского, Степана Гуминиловича и Генрика Варса. Определен их вклад в развитие жанра, а также его популяризацию за рубежом.

Основное внимание уделено анализу вокальных призывов А. Кос-Анатольского, которые написаны в ритмах танго, вальса, фокстрота, румбы, чарльстона, твиста, фокс-польки, фокс-марша. Определен вклад композитора в создание украинских эквивалентов вышеназванных танцевальных моделей и (соответственно) в процесс адаптации зарубежной развлекательной музыки в национальную музыкальную почву. Особо отмечается уникальность симбиоза характерных шлягерных и фольклорных элементов, а также композиторских средств из арсенала "серьезной" музыки в песнях автора.

Также проанализирована жанровая принадлежность и музыкальное содержание отдельных номеров из балетов “Орыся”, “Сойчынэ крыло” и оперы “Заграва”, оперетты “Весенние грозы”, музыки к драматическим спектаклям, где использованы жанровые модели развлекательной музыки. Параллельно отслеживаются особенности форм взаимодействия ”высоких“ и ”низких“ жанров в пределах одного произведения. Отмечается весомый вклад композитора в развитие украинской оперетты.

Ключевые слова: развлекательный жанр, эстрада, песня-шлягер, адаптация, микстирование, профессионализация.

Kononchuk V. O. Song creative work of Anatoly Kos-Anatolsky in the context of formation of Galytshina entertaining music. – Manuscript.

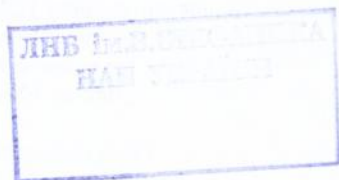
Thesis for an academic degree of art critic candidate by speciality 17.00.03. – Musical art. – Lviv State Musical Academy of M. V. Lysenka, Ministry of Culture and Tourism of Ukraine, Lviv, 2006.

This is a complex research of basic parameters and characteristics of entertaining creative work of the composer A. J. Kos-Anatolsky, his musical-public activity in the context of genre formation and development and also personal contribution of the composer in professionalism of entertaining music. The unique place of the composer is outlined in direction of mixing entertaining and ”serious“ music genres (theater music in particular).

Systematization of development stages of entertaining genre in Galychyna was carried out, its influence on forming of city and “complete culture” of the Western region of Ukraine was determined.

The creative figures of Bogdan Vesolovsky, Stepan Guminilovych, Genrikh Varsa are also considered in this work. These are composers who played a great role in formation of Galychyna entertaining music not only by their works, but they also actively propagandized it outside Ukraine.

Keywords: entertaining genre, popular musik, smash hit, adaptation, mixing, professionalism.

Підписано до друку 12.12.2006 р. Формат 60x84/16.
Гарнітура Times New Roman Суг. Папір офс.
Ум. друк. арк. 0,9. Друк на ризографі.
Наклад 100 прим. Зам. 497.

ТзОВ «Компанія «Манускрипт»»,
вул. Руська, 16, м. Львів, 79008,
тел. (032) 297-81-00.

✓ НВ.

АВ 70.931

Мист.

Мист